

การเลือกตั้งครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ชงคชาญ สุวรรณมณี

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและจากบัญชีรายชื่อเอาไว้อย่างชัดเจน โดยได้กำหนดรูปแบบการเลือกตั้งระบบใหม่หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” ตามแบบอย่างของประเทศเยอรมนี ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้นำมาใช้เป็นหลักคิดในการวางระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์ความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองที่ต้องการเอาชนะ การเลือกตั้งจนเกิดปัญหา เกิดความวุ่นวายขึ้นในประเทศ ดังนั้น เพื่อลดความรุนแรงในการแข่งขันการเข้าสู่อำนาจจึงต้องใช้ระบบการเลือกตั้งที่ดีที่สามารถทำให้มีการกระจายหรือมีตัวแทนครอบคลุมอย่างทั่วถึงในกลุ่มผลประโยชน์ ในทุกสาขาอาชีพ ได้เข้ามามีที่นั่งในสภา โดยเปรียบเทียบระบบการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่เป็นระบบ “วันแมนวันโหวต” คนชนะในเขตเลือกตั้งหนึ่งอาจชนะกันเพียงแค่คะแนนเดียว ซึ่งเป็นจุดอ่อนของระบบ เพราะนำคะแนนมาตัดสินผลชนะเพียงอย่างเดียวไม่ใช่เสียงส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมาก ตัวอย่างเช่น ในเขตหนึ่งมีการแข่งขัน 4 คน ผู้ที่ชนะได้ร้อยละ 40 ของคะแนน ขณะที่อีก 3 คนรวมกันได้ร้อยละ 60 ลักษณะเช่นนี้จะกล่าวได้อย่างไรว่า คนชนะมาจากเสียงส่วนใหญ่ ที่สำคัญ คือ คะแนนร้อยละ 60 นั้นถูกทิ้งไป ไม่ได้นำมาคำนวณแต่อย่างใดเท่ากับว่าคะแนนเสียงของคนกลุ่มนี้ไม่มีความหมายใด ๆ ยิ่งไปกว่านั้น คะแนนนิยมของผู้สมัครบางพรรคมีลักษณะของการผูกขาด ตรึงฐานเสียงด้วยวิธีการต่าง ๆ ประชาชนที่คิดต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตนั้นแทบจะไม่มีโอกาสมีผู้แทนของตนเองได้ เพราะระบบการเลือกตั้งชนะกันเพียงแค่คะแนนเดียว

ระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นการกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกเป็น 2 แบบ คือ แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และแบบบัญชีรายชื่อ เพราะเชื่อว่าที่มาของสมาชิกทั้ง 2 แบบนี้จะมาเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน โดยแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จะเลือกคนดีในเขตเลือกตั้งนั้น แต่อาจจะไม่รอบรู้ในทุก ๆ ด้าน ด้วยเหตุนี้ประเทศเยอรมนี จึงได้คิดวิธีหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อขึ้นมาเพื่อปิดจุดอ่อนดังกล่าว โดยเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองคัดเลือกผู้ที่มีความรอบรู้ มีความสามารถมาช่วยกันคิดนโยบายและบริหารงานได้เป็นอย่างดีในการเลือกตั้ง ซึ่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เปิดกว้างขึ้นไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่เขตใดเขตหนึ่งเท่านั้น แต่เมื่อนำกฎหมายเลือกตั้งมาใช้จริงก็ได้เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองสามารถส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อลงแข่งขันได้โดยไม่จำเป็นต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งผิดหลักการที่ต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

แบบแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นตัวยืน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็นเพียงตัวเติมเต็ม ตลอดทั้งมีการนับคะแนนที่ซ้ำซ้อน กล่าวคือ คะแนนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ได้รับมีการนับแล้วของคนทีชนะในเขตเลือกตั้งนั้น ยังนำกลับมานับเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออีกครั้ง ดังนั้น พรรคทีชนะได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหลายเขตอยู่แล้วยังได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมากตามไปด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจึงได้คิดนาระบบการเลือกตั้งรูปแบบใหม่มาบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 คือ “แบบจัดสรรปันส่วนผสม”

แบบจัดสรรปันส่วนผสม

หลักการคือ ทำอย่างไรที่จะให้ทุกคะแนนของผู้ที่มาลงคะแนนเลือกตั้งถูกนำไปนับ เพื่อให้ได้ที่นั่งของการจัดสรรปันส่วนอย่างเป็นธรรม และเปลี่ยนแปลงสภาพการเมืองจากการแข่งดีแข่งเด่นให้หันมาปรึกษาหารือร่วมพูดคุยกันเพื่อชาติบ้านเมือง หลักการใหม่ของ “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 คือ กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน แบ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 350 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ 150 คน ใช้บัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 1 ใบ เมื่อประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบ 350 เขตแล้ว ในการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง ให้คำนวณตามวิธีการดังต่อไปนี้

(1) นำคะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองทุกพรรคที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหารด้วยหาร้อยอันเป็นจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

(2) นำผลลัพธ์ตาม (1) ไปหารจำนวนคะแนนรวมทั้งประเทศของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่รับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทุกเขต จำนวนที่ได้รับถือเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้เบื้องต้น

(3) นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองจะพึงมีได้ตาม (2) ลบด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้งในทุกเขตเลือกตั้ง ผลลัพธ์คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับเบื้องต้น

การพิจารณาคำนวณจำนวนที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมือง หากพรรค ก. ชนะเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้ 200 เขต และถ้าคำนวณจากคะแนนความนิยมทั่วประเทศของพรรค ก. คำนวณได้ที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 250 ที่นั่งในสภา ดังนั้น พรรค ก. ก็จะได้ที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มเข้าไปให้ได้ตามสิทธิที่พรรคควรได้ และการพิจารณาคำนวณจำนวนที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคในรูปแบบเดียวกันทั้งหมด นับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้พรรคเล็กได้มีที่นั่งมากขึ้นตามแบบจัดสรรปันส่วนผสมดังกล่าว

ที่มาของบัตรใบเดียว

การใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวนั้น เป็นวิธีการที่ทำให้นับคะแนนได้ง่าย ในบัตรเลือกตั้งจะมีเพียงชื่อพรรค และตัวผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งกฎหมายเดิมกำหนดให้ต้องมีบัตร 2 ใบ เพราะกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขียนให้พรรคการเมืองสามารถส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้โดยไม่ต้องส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ทำให้ต้องมีบัตร 2 ใบ แต่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดว่าจะส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อได้ ต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งด้วย จึงใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียว เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไม่ต้องเลือกเนื่องจากมีลำดับรายชื่ออยู่ในบัญชีแล้ว ซึ่งจะได้ที่นั่งนั้นขึ้นอยู่กับเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนที่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยจะนับทุกคะแนนเสียงและไม่ทำให้ทุกคะแนนเสียงสูญเปล่าอย่างที่ผ่านมา

ความคิดเห็นต่อระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม

มีชัย ฤชุพันธุ์ (2558) ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวถึงข้อดีของระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” โดยสรุปว่า นอกจากจะไม่ทำให้คะแนนของประชาชนสูญไปโดยเปล่าประโยชน์ ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบนี้ยังเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย และจะทำให้ทุกพรรคคัดเลือกคนที่ดีที่สุดมาเป็นผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้อธิบายประโยชน์ของระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมไว้ ดังนี้

1. เคารพเสียงของประชาชนทุกคะแนนจะไม่สูญเปล่า
2. ไม่คำนึงถึงประโยชน์ของพรรคการเมืองใด แต่มุ่งให้คะแนนของประชาชนมีน้ำหนักในการออกเสียงเลือกตั้งมากที่สุด
3. เป็นการสร้างความปรองดอง คือ ให้คะแนนเฉลี่ยกับทุกพรรคตามความเหมาะสม
4. สร้างระบบเลือกตั้งที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย เลือกปรับใช้ในส่วนที่เป็นประโยชน์
5. แก้ไขปัญหาการจัดสรรงบประมาณ ที่อิงเฉพาะพื้นที่ฐานเสียงของพรรคตน
6. พรรคจะคัดเลือกคนดีลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อหวังคะแนนไปคำนวณเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อ

7. คำนึงถึงคะแนนเสียงของประชาชน ที่ถูกทิ้งไปอย่างไม่เป็นธรรม

สำหรับการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เป็นการใช้ระบบการเลือกตั้งรูปแบบใหม่ที่ใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวในการเลือกทั้งคนทั้งพรรค ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบจากมุมมองของนักวิชาการด้านการเมือง ต่อระบบการเลือกตั้งดังกล่าว ดังนี้

โคทม อาริยา (2558) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล กล่าวว่า ข้อเสนอระบบเลือกตั้งดังกล่าวหากนักกรณีในประเทศไทยอาจทำให้พรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์เกิดความเสียเปรียบ แต่ดูแล้วเพื่อไทยจะเสียเปรียบมากกว่า เพราะที่ผ่านมามีทั้งการเลือกตั้งปี 2550 หรือ 2554 จะพบว่าเพื่อไทยมีสถิติชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่า ส่วนระบบบัญชีรายชื่อจะเห็นผลต่างไม่ค่อยมากเท่าไร

ยุทธพร อิศรชัย (2558) รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กล่าวว่า สำหรับระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม ที่ให้เอาคะแนนผู้แพ้แบบแบ่งเขตเลือกตั้งมาคำนวณเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ นั้น โดยปกติคงต้องดูวัตถุประสงค์ของการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง นอกจากมีหน้าที่ทำงานด้านนิติบัญญัติ ตรวจสอบฝ่ายบริหารแล้ว ที่สำคัญ คือ การเป็นตัวแทนประชาชนในการแก้ปัญหาความเดือดร้อน ทั้งนี้เพราะว่าการกระจายอำนาจในประเทศไทยยังไม่สมบูรณ์ ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคต่าง ๆ และเป็นพื้นที่สำหรับคนที่ไม่เชี่ยวชาญในการหาเสียง จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อ นั้นแตกต่างกัน ข้อดีของระบบดังกล่าวอาจทำให้เสียงข้างน้อยไม่ถูกทิ้ง แต่เป็นการทำลายหลักเสียงข้างมาก และบิดเบือนผลการเลือกตั้งได้ ซึ่งการให้ความสำคัญกับเสียงข้างน้อยยังมีกลไกที่หลากหลาย เช่น การใช้กลไกรัฐสภา การเพิ่มอำนาจให้ฝ่ายค้าน เพิ่มอำนาจกรรมการในการตรวจสอบ ซึ่งทั้งหมดเป็นกลไกที่ทำได้

สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ (2558) อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า โจทย์ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญต่อการกำหนดรูปแบบการเลือกตั้ง เริ่มจากความต้องการจะทำให้ทุกคะแนนไม่สูญเปล่า เราอาจมองแบบนั้นก็ได้อีก เพราะคะแนนของผู้ที่ไม่ได้รับเลือกตั้งจากแต่ละเขตเลือกตั้ง จะกระจายนำไปใช้คิดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ แต่เหตุผลดังกล่าวจะนำมาเป็นสาระสำคัญไม่ได้ เพราะหลักของการเลือกตั้งอยู่ที่คะแนนการเลือกตั้งจะต้องสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง และสำหรับโจทย์ที่ระบุว่า เพื่อเป็นการช่วยพรรคเล็ก พบว่าไม่จริง เพราะการจะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครครบทุกเขตเลือกตั้ง เพื่อจะได้มีคะแนนที่พำนักมาคิดปันส่วน แต่จากข้อเท็จจริง มีเพียง 2 พรรคใหญ่ อย่างประชาธิปัตย์และเพื่อไทยเท่านั้นที่ส่งครบทุกเขตได้ ส่วนพรรคขนาดกลางอย่างชาติไทยพัฒนาหรือภูมิใจไทย ก็ยังส่งไม่ครบ ส่วนพรรคเล็กแน่นอนว่าไม่มีศักยภาพพอที่จะส่งครบทุกเขตได้ ดังนั้น พรรคเล็กแทบจะไม่มีคะแนนบัญชีรายชื่อ

คณิน บุญสุวรรณ (2558) อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.ร.) ปี 2540 ได้กล่าวสรุปข้อเสียของการเลือกตั้งแบบกึ่งบัตรใบเดียวไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. ไม่เป็นธรรมต่อประชาชน เพราะในขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมี 2 ประเภท แต่กลับให้ประชาชนมีสิทธิเลือกได้เพียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งเท่ากับเป็นการบิดเบือนเจตนารมณ์ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน พุดง่าย ๆ คือ มัดมือชกนั่นเอง
2. เป็นการรอนสิทธิหรือบังคับจิตใจของประชาชนมิให้ “เลือกคนที่รัก เลือกพรรคที่ชอบ” จึงทำให้ประชาชนมีสภาพเหมือนถูก “ขโมย” สิทธิที่จะลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ
3. ทำให้พรรคที่ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมีจำนวนมากเท่าไร โอกาสที่จะได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อก็ลดน้อยลงเท่านั้น ซึ่งสวนทางกับความเป็นจริง
4. ทำให้เป็นการยากที่พรรคใดพรรคหนึ่งจะครองเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดในสภาที่จะเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพได้

5. ทำให้พรรคการเมืองที่มีที่นั่งมากที่สุดในสภาอาจถูกผลักดันให้เป็นฝ่ายค้าน โดยพรรคอันดับสองและพรรคที่เหลือทั้งหมดจับมือกัน ซึ่งขัดแย้งกับหลักการปกครองโดยเสียงข้างมาก “Majority rule”

6. เปิดช่องให้มีนายกรัฐมนตรีคนนอกและรัฐบาลผสม ที่พรรคอันดับหนึ่งไม่ได้เป็นรัฐบาลซึ่งกระทบต่อภาพลักษณ์และไม่ได้รับการยอมรับจากประชาคมโลก ตลอดจนความไม่เชื่อมั่นในเสถียรภาพของรัฐบาล

7. ทำให้เกิดรัฐบาลผสมที่อ่อนแอและตกอยู่ในวังวนของการแย่งชิง กัดดัน ต่อรองตำแหน่ง และผลประโยชน์จนผู้นำรัฐบาลทนต่อแรงเสียดทานไม่ไหว ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นนายกรัฐมนตรีคนนอก หรือนายกรัฐมนตรีที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยิ่งถ้าเป็นนายกรัฐมนตรีคนนอกยิ่งจะโดนกัดดันอย่างหนักจากพรรคร่วมรัฐบาล

8. ทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอและแตกแยกจากปัจจัยที่นอกจากจะต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีได้ถึง 3 คน และแย่งกันอยู่ในบัญชีรายชื่อลำดับต้น ๆ แล้ว ยังทำให้ขาดแรงจูงใจและเกียจคร้านหาคะแนนนิยมให้กับผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของพรรคอีกด้วย

9. ขัดแย้งกับการโฆษณาชวนเชื่อของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ส่งเสริมให้คนดีเข้าสู่สภา เพราะโอกาสของคนดีที่จะเข้าสู่สภาโดยผ่านทางบัญชีรายชื่อแทบจะเป็นศูนย์

10. เปิดช่องให้พรรคขนาดกลางเนื้อหอมจนบรรดานายทุนแย่งกันประมูลซื้อพรรค และเป็นนายทุนให้ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคเอาเงินไปซื้อเสียง

กำหนดเวลาให้มีการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งขึ้นอยู่กับกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนด เริ่มจากรัฐธรรมนูญกำหนดให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ 4 ฉบับ ประกอบด้วย ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องประกาศใช้ก่อนจึงจะจัดเลือกตั้งได้ ในขณะที่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นฉบับสุดท้ายที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยตัดสินชี้ขาดด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. มาตรา 35(4) และ มาตรา (5) และมาตรา 92 วรรคหนึ่ง ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2561 ในประเด็นที่สมาชิกรัฐสภาวินิจฉัยชี้ขาดได้ยื่นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยมี 2 ประเด็น ดังนี้

1. การตัดสิทธิผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งห้ามเป็นข้าราชการฝ่ายการเมือง (มาตรา 35) ซึ่งมีการมองว่าเรื่องนี้จะเข้ารับตำแหน่งดังกล่าวเป็นเรื่องของเสรีภาพ ไม่ใช่สิทธิ การไปเขียนห้ามไว้จึงอาจเป็นการเขียนกฎหมายเกินขอบเขตการจำกัดสิทธิ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 95

2. การช่วยเหลือผู้พิการในการลงคะแนนเลือกตั้งโดยให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยลงคะแนนแทน และให้ถือเป็นการออกเสียงโดยตรงและลับ (มาตรา 92) อาจขัดรัฐธรรมนูญมาตรา 85 ที่กำหนดให้วิธีการออกเสียงเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ทำโดยตรงและลับ

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ลงมติเป็นเอกฉันท์วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 35 (4) และ (5) ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 95 วรรค 3 เนื่องจากการดำรงตำแหน่งตามมาตรา 35 (4) และ (5) เป็นสิทธิชนิดหนึ่ง ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิดังกล่าวได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 95 วรรคสาม

ทั้งนี้ ในร่างกฎหมายฉบับดังกล่าว มาตรา 35 (4) และ (5) บัญญัติไว้ว่า "ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่ได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว แต่เหตุนั้นมีใช่เหตุอันสมควร ผู้นั้นจะถูกจำกัดสิทธิ (4) การดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง และข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา (5) สิทธิในการได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ประธานที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น"

พร้อมกันนั้น ศาลรัฐธรรมนูญยังวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 92 วรรคหนึ่ง ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 85 เนื่องจากการอำนวยความสะดวกหรือจัดให้ความช่วยเหลือในการออกเสียงลงคะแนนของคนพิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ตามมาตรา 92 วรรคหนึ่ง ยังอยู่ในขอบเขตของวิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 85 วรรคหนึ่ง

สำหรับมาตรา 92 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า "เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุในการออกเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการหรือผู้ได้รับมอบหมายให้มีการอำนวยความสะดวกสำหรับการออกเสียงลงคะแนนของบุคคลดังกล่าวไว้เป็นพิเศษ หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการออกเสียงลงคะแนน ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ต้องให้บุคคลนั้นได้ออกเสียงลงคะแนนด้วยตนเอง ตามเจตนาของบุคคลนั้น เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอม และเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุนั้น ทั้งนี้ให้ถือเป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ"

ดังนั้น เมื่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้ง 4 ฉบับ ได้ผ่านมติคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาแล้วจึงจะเริ่มมีผลบังคับใช้และเริ่มนับหนึ่งเพื่อไปสู่การเลือกตั้งภายใน 150 วันได้ นั้นหมายความว่าโอกาสการเลือกตั้งสามารถจัดให้มีขึ้นภายในเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ตามที่รัฐบาลได้ประกาศเอาไว้

บทสรุปและความคิดเห็นของผู้ศึกษา

การเลือกตั้งของประเทศไทย เป็นกระบวนการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ อาทิ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าเมืองพัทยา และผู้บริหารท้องถิ่นอื่น ๆ ด้วยการให้ประชาชนออกเสียงเลือกบุคคลที่เห็นสมควร ประเทศไทยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปมาแล้ว 27 ครั้ง นับตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา โดยครั้งล่าสุดมีขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2554 และกำลังจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นอีกครั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นการปฏิรูประบบการเลือกตั้งใหม่ที่ทำให้ทุกคะแนนเสียงของประชาชนมีความหมายอย่างแท้จริง ที่เรียกกันว่าระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม จะจูงใจให้ประชาชนมาเลือกตั้งมากขึ้นเพราะเป็นการตัดสินใจเลือกได้เพียงบัตรเดียวที่ส่งผลให้ได้ทั้งคนและพรรคที่ต้องการ ดังนั้น พรรคการเมืองกับผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องประสานการทำงานใกล้ชิดกันและหนักมากขึ้นเพื่อช่วงชิงคะแนนนิยมจากประชาชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ พรรคที่ได้รับความนิยมสูงจะได้คะแนนเสียงมาก ความนิยมที่มีต่อพรรคเป็นตัวตั้ง นั่นคือ ระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง สมาชิกพรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนต้องช่วยกันหาเสียง ต้องทำงานหนักด้วยการทำดีเพื่อให้ได้รับความนิยม

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ต้องการจะปฏิรูปเปลี่ยนการเมืองไทยให้มีความโปร่งใส มีความเที่ยงธรรม สุจริต นั้น บัดนี้ ความพร้อมในด้านกฎหมายสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว และรวมถึงความพร้อมของประชาชนชาวไทยที่มีการเรียนรู้และตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่กำลังจะเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง ส่งผลให้บรรยากาศความเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นไปอย่างคึกคัก มีการวางแผนเตรียมความพร้อมของผู้ที่สนใจทางการเมืองทั้งคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ซึ่งได้มีการทาบทามแสวงหาผู้มีอุดมการณ์เดียวกันมาร่วมจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ของประชาชนชาวไทย ทั้งนี้ การเลือกตั้งที่จะมีขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จะเป็นการพิสูจน์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศอีกครั้งว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สร้างสรรค์โปร่งใสมีการเลือกตั้งที่สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ หรือจะเกิดการทุจริตในรูปแบบใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้นไปอีก

บรรณานุกรม

- ข้อดี-ข้อเสียเลือกตั้งแบบใหม่.** (29 ตุลาคม 2558). สืบค้น 2 เมษายน 2561 จาก www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1446049305
- โคทม อาริยา. (2558). ข้อดี-ข้อเสียระบบบัตรใบเดียว. (9 พฤศจิกายน 2558). **ข่าวสด.** สืบค้น 2 เมษายน 2561 จากฐานข้อมูล NewsCenter
- แดนชัย ไชวิเศษ. (2559). **ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่: แบบจัดสรรปันส่วนผสม.** (มีนาคม 2559). สืบค้น 3 เมษายน 2561 จาก http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/mar2559-2.pdf
- นับถอยหลังประชามติ รธน.: เลือกตั้ง ส.ส. “จัดสรรปันส่วนผสม” ทุกคะแนนเสียงมีความหมาย ?.** (10 กรกฎาคม 2559). สืบค้น 2 เมษายน 2561 จาก <https://thaipublica.org/2016/07/referendum-10/>
- เปิด10 ข้อเสีย บัตรเลือกตั้งใบเดียว :โดย..อดีต ส.ส.ร..(12 กุมภาพันธ์ 2559).** สืบค้น 2 เมษายน 2561 จาก <https://news.mthai.com/politics-news/479500.html>
- มีชัย ฤชุพันธุ์. (2558). “มีชัย” ชู 7 ข้อดี ระบบเลือกตั้งใหม่ พร้อมแก้หากมีจุดอ่อน. (3 พฤศจิกายน 2558). **กรุงเทพธุรกิจ.** สืบค้น 3 เมษายน 2561 จากฐานข้อมูล NewsCenter
- ยุทธพร อิศราย. (2558). ข้อดี-ข้อเสียระบบบัตรใบเดียว. (9 พฤศจิกายน 2558). **ข่าวสด.** สืบค้น 2 เมษายน 2561 จากฐานข้อมูล NewsCenter
- ระบบจัดสรรปันส่วนผสม กติกาเลือกตั้งใหม่เป็นธรรมทุกพรรค.** (30 เมษายน-3 พฤษภาคม 2560). สืบค้น 2 เมษายน 2561 จาก <http://www.thansettakij.com/content/144982>
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา,** เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. น.1.
- ศาลรัฐธรรมนูญ.(2561). **คำวินิจฉัยกลางของศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ 3/2561.** สืบค้น 1 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.constitutionalcourt.or.th/>
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์. (2558). ข้อดี-ข้อเสียระบบบัตรใบเดียว. (9 พฤศจิกายน 2558). **ข่าวสด.** สืบค้น 2 เมษายน 2561 จากฐานข้อมูล NewsCenter
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2561). **เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.** สืบค้น 14 มิถุนายน 2561 จาก http://www.senate.go.th/bill/bk_data/355-3.pdf